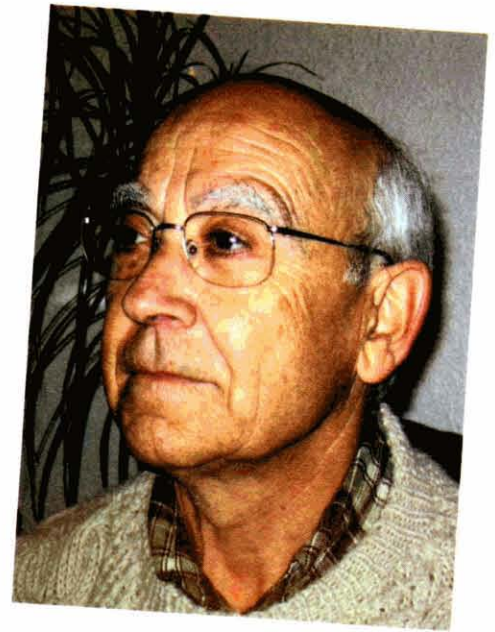

Entrevista amb Pere Ribas Ribas

per Antoni Ferrer Abárzuza

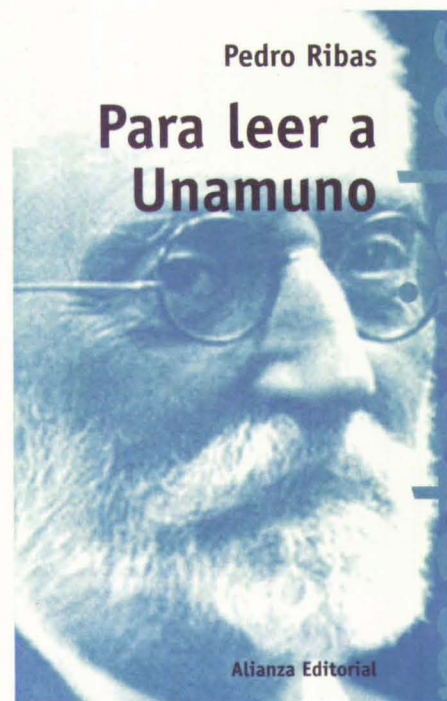

“El pensament crític sol ser incòmode perquè denuncia sempre el frau, la mentida, l'engany, una funció que pot fer-se des de la ironia, des de l'anàlisi rigorós o des de la construcció d'utopies i que no es casa amb cap forma d'organització social.”

Pere Ribas Ribas, catedràtic de filosofia de la Universitat Autònoma de Madrid, viu en aquella ciutat amb la seva esposa, Ortrun Troitzsch, i els seus fills María, Claudia i Daniel, però va néixer a Eivissa, el 1939, en el si d'una família d'onze germans. Quan va morir son pare, picapedrer d'ofici, la mare va presentar Pere, que volia estudiar, al bisbe Antoni Cardona “Frit”; va ser admès en el Seminari d'Eivissa i posteriorment el mateix bisbe el va triar per estudiar filosofia a la Universitat Pontifícia de Salamanca amb la intenció que arribàs a ordenar-se capellà.

A Salamanca va obtenir una beca del Patronat d'Igualtat d'Oportunitats i en acabar la llicenciatura, el 1963, va deixar de banda la idea de ser sacerdot. Va marxar un any a Alemanya per perfeccionar l'idioma. De tornada a Espanya per complir amb el servei militar i amb els diners estalviats fent feina a una fàbrica d'Alemanya i impartint classes, va iniciar el doctorat en la Universitat de Madrid, obtingut finalment en la Universitat Autònoma de Madrid el 1973 amb la

AFA. 1939, a Eivissa, va ser un bon any per néixer?

PRR. Crec que si pogués triar la meua data de naixement n'hagués triat una altra. L'Espanya dels anys quaranta i cinquanta del segle XX és un convent-quarter amb la pitjor combinació de dictadura militar i inquisició ideològica. Però jo em consider afortunat. Vaig poder estudiar i vaig tenir una família admirable. Ma mare va ser, a més d'una dona capaç de vèncer condicions impossibles —mon pare va morir el 1952—, una heroïna de la feina, una personificació del que Unamuno anomenava la intrahistòria (el conjunt de persones els noms de les quals no apareixen mai en la premsa, però que soste-

nen el pedestal d'aquelles que sí hi apareixen).

AFA. De l'Eivissa només incipientment turística a Madrid, com va ser això?

PRR. Anar a estudiar a Salamanca va ser una decisió que no vaig prendre jo mateix. Estudiar després a Madrid sí ho va ser, encara que per circumstàncies, com el fet que tenia allí amics. També estudiar a Berlín va ser un projecte meu que vaig poder realitzar gràcies a una beca que vaig obtenir pocs mesos abans de morir Franco.

AFA. L'obra de Marx devia estar prohibida... Quan comença a llegir Marx, quan coneix Unamuno?

PRR. L'interès per Unamuno nasqué en realitat de l'interès per la filosofia d'un autor espanyol que tractava problemes morals, religiosos i polítics, però de manera molt allunyada de l'escolàstica que s'ensenyava (s'imposava, més aviat) en la universitat espanyola del franquisme. No s'ha d'oblidar que l'església espanyola va emprendre, després de la guerra civil, una campanya ferotge contra els valors educatius de la República per implantar uns valors i uns símbols, representats per Menéndez y Pelayo o Ramiro de Maeztu, front als quals Unamuno és heretge i antiespanyol. Les seves obres varen ser posades a l'índex de llibres prohibits per l'església el 1957.

tesi Unamuno y la filosofía alemana. Carlos París, el seu director de tesi, el va seleccionar per ser part d'un grup de joves professors per a la Universitat Autònoma de Madrid, nascuda el 1968, format entre d'altres per Diego Núñez, Javier Sádaba, Fernando Savater; Carlos Solís, Pilar Castrillo i, posteriorment, Javier Muguerza. El 1972, però, va ser expulsat, juntament amb altres docents, de la Universitat i va ser aleshores que va començar la seva tasca com a traductor d'autors com Kant (Crítica de la razón pura, 1978), Herder (Obra selecta, 1982), Karl Marx (Manifiesto comunista, 2002).

El 1975, durant una estada a la Universitat de Santiago de Compostela, el mateix ministeri que l'havia expulsat de la UAM, li va concedir una beca per fer una estada a Alemanya, a la

“L'Espanya dels anys quaranta i cinquanta del segle XX és un convent-quarter amb la pitjor combinació de dictadura militar i inquisició ideològica.”

Vaig començar a llegir Marx cap a 1970, data en què les llibreries ja estaven plenes de llibres seus, tot i que estava prohibit, una prova que la marea social i política del país estava trencant els dics del franquisme.

AFA. Del “peligro bolchevique y las hordas marxistas” a la caiguda de la URSS. Què hi ha de profitós en l'obra de Karl Marx avui dia?

PRR. Són moltes les coses profitoses en l'obra de Marx. Per als espanyols és una sorpresa veure com coneixia Espanya de molt i els autors espanyols, com pot comprovar-se en la meua edició dels *Escritos sobre España*. Encara que el capitalisme té ingredients nous respecte de la seva època, segueix sent un sistema de producció que busca el benefici individual front al col·lectiu. És clar que l'Estat i les seues institucions poden redistribuir d'una manera que Marx no va conèixer, però a escala mundial la depredació del planeta a favor d'uns pocs és una cosa ben visible

en estadístiques que són senzillament un escàndol.

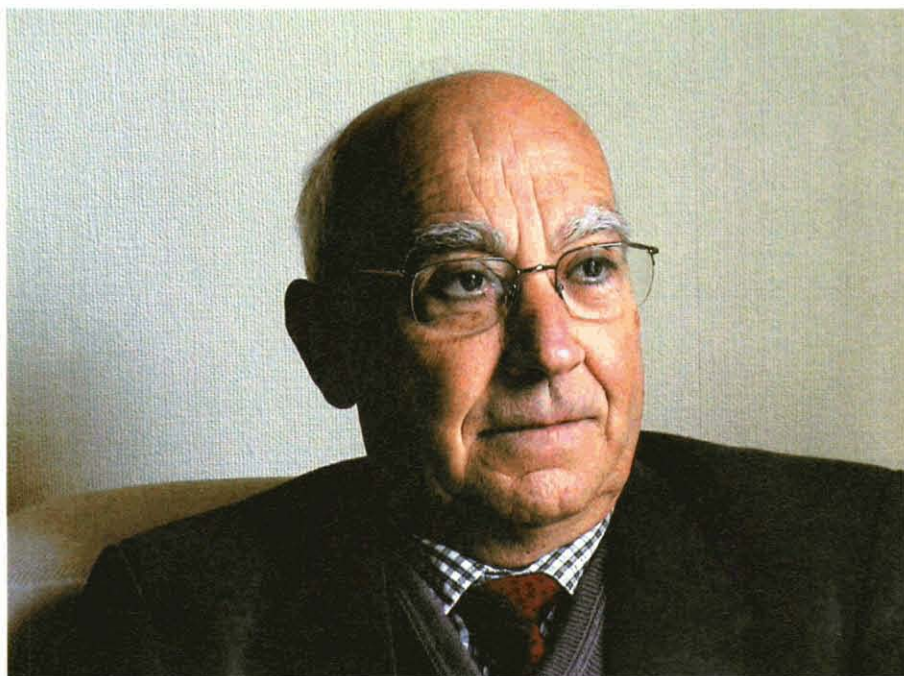
AFA. I el pensament filosòfic, quin lloc té avui en el capitalisme imperant?

PRR. El pensament filosòfic és sempre un lloc de debat. Com la filosofia, no té objecte (no hi ha objectes filosòfics), sinó que és una forma de considerar objectes, no és fàcil posar-se d'acord sobre què és exactament filosofar. Tal vegada l'etimologia grega, “amor a la sabiduria”, sigui una bona qualificació, però jo li afegiria sempre el que ha portat la Il·lustració: la crítica. El pensament crític sol ser incòmode perquè denuncia sempre el frau, la mentida, l'engany, una funció que pot fer-se des de la ironia, des de l'anàlisi rigorosa o des de la construcció d'utopies i que no es casa amb cap forma d'organització social. Una filosofia oficial és un contrasentit. Tal és la feblesa de l'estalinisme, como ho era l'escolàstica imposada per la dictadura de Franco.

Universitat de Berlín. El 1977 es reincorporà a la UAM com a professor ajudant, després adjunt, titular el 1985 i des de 2000 catedràtic. Ha editat diverses obres: Unamuno: Escritos socialistas, 1976; La introducción del marxismo en España (1969-1939), 1981; Aproximación a la historia del marxismo español, 1990; Verbreitung und Rezeption der Werke von Marx und Engels in Spanien, 1994 (col·lectiva); Unamuno y el socialismo, 1997 (amb D. Núñez); Karl Marx: Escritos sobre España. Extractos de 1854, 1998; Para leer a Unamuno, 2002; Unamuno y Europa. Cuaderno Gris, 2002 (col·lectiva); Unamuno: Cartas de Alemania, 2002 (amb F. Hermida). Dels seus estudis Salamanca recorda especialment Guillermo Fraile, professor d'història de la filosofia, tomista convençut, i Vicente Muñoz, gran coneixedor de la filosofia anglosaxona i la

“...la reserva de bosc i camp quasi sense fer malbé per les excavadores de Matutes es realment considerable i justifica el nom grec d'illa Pitiüsa.”

AFA. Don Miguel de Unamuno va tenir un dur enfrontament dialèctic, en una ocasió, amb el general feixista Millán Astray: la força bruta contra la reflexió. Acabarà mai aquesta contraposició?

PRR. S'ha escrit molt sobre l'incident Unamuno-Millán Astray, el

12 d'octubre de 1936, i és molt important perquè allí Unamuno, que inicialment s'havia adherit als colpistes del 18 de juliol (una cosa incomprensible en la trajectòria del basc), va deixar ben clar que corregiria la seua adhesió inicial i criticava la repressió ferotge que estaven practicant militars i falan-

gistes. És un bon exemple l'usat per Unamuno en aquella ocasió tan assenyalada: “Vencer no es convencer”. Es pot vèncer per les armes, però les persones tenen capacitat de reflexió i aquesta capacitat no pot ser anul·lada per cap violència.

AFA. Un filòsof, catedràtic d'Universitat, autor compromès... com veu Eivissa i Formentera?

PRR. Fa poc vaig estar a l'illa i un cunyat meu, que és aficionat a la caça i ha patejat tots els racons, ens va portar a la meua dona i a mi pels boscos del centre d'Eivissa. Vaig quedar impressionat en veure que, afortunadament, la reserva de bosc i camp quasi sense fer malbé per les excavadores de Matutes es realment considerable i justifica el nom grec d'illa Pitiüsa. Però pens que el turisme de discoteca i *mercadillo* que es conrea a Eivissa és una autèntica desgràcia. La gent que va allí a conèixer discoteques no s'entera de res i destrueix molt. El model de Menorca em sembla molt més defensable. Formentera, l'altra Pitiüsa, crec que té encara molt per salvar gràcies que no hi ha aeroport ni port per a grans vaixells. Però si tornassin a Eivissa gent com Walter Benjamin (Vicente Valero ha escrit un llibre magnífic sobre la seva estada a l'illa) o Elliot Paul, que va escriure sobre Santa Eulària en la mateixa època, es posarien les mans al cap per la manera de cultivar un turisme que destrueix els recursos i la bellesa de l'illa. ■

lògica moderna. De la Universitat de Madrid reconeix la solidesa de J. L. López Aranguren. Va ser, però, estudiant la faceta llavors més desconeguda de M. de Unamuno, la socialista, gràcies al llibre de R. Pérez de la Dehesa (*Política y sociedad en el primer Unamuno*, 1966), va arribar a Karl Marx a qui considera el filòsof més important del segle XIX, “la gent s'equivoca quan creu que ha mort Marx perquè ha caigut l'estalinisme. L'estalinisme es recolzava, s'escudava més aviat, en Marx, però era una deformació de la qual Marx mateix hagués tirat pestes”, “tot i que tampoc no em consider un fanàtic, ni hi estic d'acord en tot, ni crec que amb un sol autor n'hi hagi a prou per explicar el món. El món s'explica amb el concurs de molts esforços, no el d'un de sol, però Marx segueix essent bastant desconegut i segueix faltant una edició d'obres completes en castellà”.